

08.6.2 CHARAKTERISTIKA VYUČOVACÍHO PŘEDMĚTU VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Vzdělávací oblast: Umění a kultura

Vzdělávací obor: Výtvarná výchova

Vzdělávací předmět: Výtvarná výchova

Obsahové , časové a organizační vymezení

Vyučovací předmět má v 1. – 3. ročníku časovou dotaci 1 hodinu týdně, ve 4. Ročníku 1 hodinu týdně, v 5. ročníku 2 hodiny týdně. Výuka probíhá většinou ve třídě. Vyučovací předmět vychází z obsahu vzdělávacího oboru Výtvarná výchova. Jde o tvůrčí činnosti, které umožňují rozvíjet a uplatnit vlastní vnímání, cítění, myšlení, prožívání, fantazii a intuici. Žák je veden k odvaze a chuti uplatnit vlastní prožitky, představy a zkušenosti při tvůrčích činnostech a zapojit se do procesu komunikace prostřednictvím vnímání, vlastní tvorby a interpretace vizuálně obrazných vyjádření.

Vzdělávání v předmětu výtvarná výchova směřuje k:

- směřuje k podchycení a rozvíjení zájmu o výtvarné umění
- vede k porozumění základním pojmům ve výtvarné výchově
- seznamuje se základními zákonitostmi při používání různých výtvarných technik
- učí chápat umělecký proces jako způsob poznání a komunikace
- učí užívat různorodé umělecké vyjadřovací prostředky pro vyjádření svého vnímání, cítění, poznávání

Vyučovací předmět výtvarná výchova je úzce spjat s ostatními předměty všech vzdělávacích oblastí. Ve vyučovacím předmětu se realizují tato průřezová témata: VDO, EGS, EV, MDV

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí žáků

Kompetence k učení

- žáci jsou vedeni k samostatnému pozorování a vnímání reality a řešení výtvarných problémů
- učitel vede žáky k aktivnímu vizuálně obraznému vyjádření
- žáci využívají poznatky v dalších výtvarných činnostech
- žáci zaujímají a vyjadřují svůj postoj k vizuálně obraznému vyjádření
- vést žáky k tomu, aby se naučili rozumět obecně používaným termínům oblasti výtvarné a aby s nimi dovedli zacházet

Kompetence k řešení problémů

- učitel vede žáky k tvořivému přístupu při řešení výtvarných úkolů
- žáci samostatně kombinují vizuálně obrazné elementy k dosažení obrazných vyjádření
- žáci přemýšlí o různorodosti interpretací téhož vizuálně obrazného vyjádření a zaujímají k nim svůj postoj

- žáci využívají získaná poznání při vlastní tvorbě
- vést žáky k tomu, aby při svém hodnocení umění postupovali uvážlivě, tak aby svůj názor byli schopni obhájit

Kompetence komunikativní

- žáci se zapojují do diskuse
- respektují názory jiných
- žáci pojmenovávají vizuálně obrazné elementy, porovnávají je, umí ocenit vizuálně obrazná vyjádření
- učitel vede žáky k obohacování slovní zásoby o odborné termíny z výtvarné oblasti
- poskytnout dětem dostatečný prostor k jejich vlastnímu kulturnímu, uměleckému projevu
- poskytnout dětem dostatečný prostor k jejich vlastnímu kulturnímu, uměleckému projevu

Kompetence sociální a personální

- žáci umí tvořivě pracovat ve skupině
- učitel vede žáky ke kolegiální pomoci
- žáci respektují různorodost téhož vizuálně obrazného vyjádření, možnost alternativního přístupu
- předvést dětem na příkladech z dramatické, výtvarné a hudební výchovy nezbytnost přebírání zkušeností druhých lidí pro vlastní zdokonalování
- poskytovat prostor pro osobité výtvarné projevy žáků

Kompetence občanské

- žáci chápou a respektují estetické požadavky na životní prostředí
- učitel pomáhá žákům vytvořit si postoj k výtvarným dílům
- vysvětlit žákům potřebu respektovat, chránit a oceňovat naše tradice a kulturní a historické dědictví
- podchycovat individuální zájem žáků o kulturní dění

Kompetence pracovní

- žáci užívají samostatně vizuálně obrazné techniky
- žáci dodržují hygienická a bezpečnostní pravidla
- učitel vede žáky k využívání návyků a znalostí v další praxi

Osnova výtvarné výchovy

⇒ **Cesty k výtvarné výpovědi**

Základní výchovně vzdělávací požadavky:

- hledání obsahů v námětech, které usnadňují chápání světa a jeho etických hodnot,
- styk s přírodou jako vnímání, pozorování, přemýšlení a ozvláštňování jejich projevu,
- netradiční volba námětů i jejich výtvarného přepisu,
- širší analýza námětu, srovnávání a variabilita možností,
- kolektivní hledání přístupu k námětu, využívání kolektivních prací,
- samostatné hledání způsobů, jak se vyjádřit, jak vyslovit prožitky a jak zaujmout
- stanovisko, poznávání sebe sama.

Přehled tematických okruhů:

- a) život na Zemi, tj. Slunce jako zdroj světla a tepla. Země jako nositelka všeho živého, rostliny a zvířata jako nezaměnitelní jedinci i jako součást celku, místa, kde lidé žijí,
- b) historie lidského rodu, tj. báje a pověsti, objevy pozůstatků civilizace skrytých v zemi, lidská síla, boje a války, kroniky rodin a národů,
- c) poznávání sebe sama, tj. smyslové poznatky, tělové zkušenosti, zanechávání otisků, podoby tváře, tělo a pohyb, nálady a myšlenky.

⇒ **Setkávání se skutečností**

Základní výchovně vzdělávací požadavky:

- rozeznávání a zaznamenávání látkovosti předmětů a přírodnin,
- citlivé vnímání a vyjadřování barev, tvarů, linií a objemů skutečnosti,
- vyjádření světa věcí, jejich funkce a podob, možno i dokumentární kresby,
- hledání nevšedních podob reality,
- volba vyjadřovacích prostředků ve vztahu k individuálnímu pojetí výtvarného přepisu,
- hra se zobrazovanými objekty, jejich proměňování spojené s doplňováním textových parafrází.

Přehled tematických okruhů:

- a) poznávání vlastností povrchů, tj. frotáže a kresby textur, vystižení jejich členitosti, totéž ve srovnání otisku a modelované textury, poznávání vlastností materiálů – poddajnosti, tvrdosti či vláknitosti atd.,
- b) výtvarný přepis skutečnosti, tj. při respektování zvláštností dětského pohledu na svět zařazovat pokusy o vyjádření podoby věcí a přírodnin,
- c) nezvyklé pohledy na skutečnost, tj. objevování detailů a řezů, ozvláštňování věcí a jejich proměny na jiné, pozorování pomocí hmatu.

⇒ **Výtvarné hry a etudy**

Základní výchovně vzdělávací požadavky:

- hledání dalších možností lineárních, tvarových a barevných etud,
- vyjádření výtvarných kontrastů,

- kultivování citu pro rovnováhu kompozice,
- zkoumání výrazových účinků výtvarných materiálů, nástrojů a technik,
- spojení obrázku a slova,
- pozorné vnímání projevů okolního světa i sebe sama, směřované k přepisu prožitku do jazyka linií, barev a tvarů.

Přehled tematických okruhů:

- a) návrat k hrám s materiály a nástroji, tj. hledání jejich výrazových účinků a výrazových účinků jejich kombinací, přenos nových objevů do dětského výtvarného projevu,
- b) pokračování etud s linkou, tvarem a barvou, tj. volné vazby na konkrétní motivace, náročnější vztahy uvnitř etudy, možnost řešení v ploše i v prostoru
- c) rozvíjení senzibility, tj. vycházky do přírody, pozorné vnímání jevů, uvědomování si souvislosti, ozvláštňování krajin, návaznost prožitků a výtvarných projevů.

⇒ Práce s uměleckým dílem

Základní výchovně vzdělávací požadavky:

- spojení ukávek výtvarného umění se zřetelem na různé způsoby výtvarného vyjádření,
- motivace výtvarného projevu uměleckým dílem, volné vazby na námět, jeho formu nebo podání
- rozšíření volné parafráze uměleckého díla o další postupy o zvětšování nebo o hledání a výtvarný přepis výřezů,
- prohlubování vazeb mezi výtvarným projevem dítěte a podněty z různých uměleckých okruhů, tj. hudby, literatury, divadla či tance.

Přehled tematických okruhů:

- a) setkávání s výtvarným uměním, tj. návštěvy výstav, besedy o umění, seznámení s nejběžnějšími historickými stavebními slohy – s gotikou a barokem podle regionálních podmínek, využití reprodukováného uměleckého díla pro motivaci nebo hodnocení úlohy,
- b) aktivní výtvarný kontakt s uměleckým dílem, tj. parafráze reprodukcí, zvětšování jejich detailů, dokreslování chybějících částí, výtvarný přepis reprodukce jinými výrazovými prostředky,
- c) výtvarné vyjádření poznatků a prožitků jiných uměleckých okruhů, zážitky z návštěvy divadla a koncertů, přepis zvuku hudebních nástrojů nebo zpívajících hlasů atd.

Techniky a materiály výtvarné výchovy

Přehled výtvarných technik, nástrojů a materiálů vhodných pro výuku tvoří základní rejstřík vyjadřovacích prostředků. Obohacuje se s vývojem výtvarného umění a čerpá z něho nové možnosti, jak s technikami zacházet nebo jak je mezi sebou kombinovat. Následující přehled seřadí vhodné výtvarné techniky podle způsobů jejich použití, a to vyjadřovací prostředky kresby, malby, grafiky a modelování. Podtržené nepominutelné postupy by mělo ovládnout a cílevědomě používat každé dítě. Ostatní techniky jsou výtvarnému vedení žáků pouze nabízeny. Záleží na učiteli, jak pojímá výtvarnou výchovu a jaké techniky a materiály si pro své pojetí výuky zvolí. Rovněž není podstatné, v kterém ročníku se žák naučí jednotlivé postupy zvládat. Je však třeba, aby se během základní školy naučil s nejjednoduššími postupy materiály a nástroji zacházet a aby se některých dalších alespoň okrajově dotkl.

Kreslířské techniky:

kresba dřívkem (inkousty, tuše, mořidla), kolorování, rozmývání, lavírování kresba perem (inkousty, tuše), kolorování, rozmývání, lavírování kresba měkkou tužkou, kresba rudkou, kresba uhlem.

Malířské techniky:

malba temperou, malba vodovými barvami, malba olejovým pastelem, malba suchým pastelem.

Grafické techniky:

snímání otisků, kreslený monotyp (protisk), odkrývací technika na voskovém podkladu, tisk ze šablony nebo z koláže, linoryt, suchá jehla.

Materiály a techniky plastického vyjadřování:

modelování ze sochařské hlíny, modelování z moduritu, tvarování papíru, tvarování drátu, pletiva a kovové fólie, konstruování z daných prvků krabice.

Ostatní techniky:

koláž, frotáž, muchláž, roláž, výtvarné objekty (pletivo, papír, drát, igelit, provaz), výtvarné akce, vytváření prostředí.

Materiální zabezpečení výuky výtvarné výchovy

Učební pomůcky a materiál

Soubory předmětů a přírodnin, z nichž může žák čerpat podněty pro setkávání se skutečností. Sbírkou předmětů vytvořených a užívaných člověkem lze získat za pomoci žáků a jejich rodičů. Předměty nemusejí být funkční – důležité je, aby v sobě nesly stopy dotýkání lidských rukou. Sbírkou přírodnin lze zčásti vytvořit spolu s dětmi – sbírku kamenů, dřev, stromových kůr, stébel a rostlin, listů, ptačích hnízd a pírek atd. Jiné přírodniny však sbírat

ZŠ Dobřív 62, okres Rokycany, příspěvková organizace

nelze. Zde je zapotřebí pomáhat si ukázkami s přírodopisných sbírek nebo jimi doplnit vybavení kabinetu z prostředků školy.

Výuka vyžaduje drobný výtvarný materiál, který si žáci obstarávají individuálně, například tužky, pera, temperové barvy či pastely. Výuku je však třeba vybavit těmi materiály a nástroji, které její vhodné nosit z domova, které se prodávají ve velkém balení nebo kterými lze vybavit toho, kdo si pomůcky na drobná vydání nebo ze sponzorských příspěvků či jiných zdrojů. Je třeba hledat také netradiční materiály – dráty, motouzy, pletiva, fólie, polyetylén, zbytky různých papírů.